

УДК 621.311

Басок Б.І., член-кор. НАН України, д.т.н., професор,
Інститут технічної теплофізики НАН України

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ТЕПЛОЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ

Робота виконана в рамках наукового проекту НАН України «Оцінка стратегій довгострокового розвитку енергетики та економічна політика оптимізації енергетичного балансу України». В ній висвітлено інноваційні технічні та технологічні напрямки модернізації сфери тепlopостачання населення України на засадах підвищення енергоефективності і концептуального дотримання основних засад енергетичного законодавства країн ЄС; розглянуто організаційні (законодавчі, нормативно-технічні, державні, політичні, міжнародні, фінансові, управлінські) механізми, заходи із стратегічного та поточного енергоменеджменту; та економічно-фінансові підходи інноваційної модернізації теплоенергетики України (головним чином комунальної теплоенергетики, сфери теплозабезпечення індивідуально-побутового сектору та промислової теплоенергетики).

Зокрема в роботі розглядаються організаційно-економічні заходи і механізми щодо модернізації теплоенергетики в Україні, які включають: фінансово-економічні механізми залучення інвестицій в модернізацію систем тепlopостачання; механізми підвищення ролі держави у створенні стимулюючих заходів по реалізації інвестиційних проектів, енергоефективних технологій і енергозберігаючих заходів; методи та програмні засоби організаційно-технологічного управління підвищенням ефективності існуючих систем тепlopостачання за критеріями сталого розвитку; ЕСКО та енергетичний менеджмент як механізми впровадження перспективних енергоефективних технологій в Україні.

Ці задачі підпорядковані таким цільовим орієнтирам, як збільшення інвестицій в оновлення теплозабезпечення, зниження витрат і підвищення якості надання послуг. Реалізація проектів здійснюється через систему методів, механізмів та заходів з урахуванням кількісних і якісних індикаторів і показників енергетичної, економічної та екологічної ефективності процесів виробництва, транспортування і використання теплової енергії за умов переходу від енерговитратної до інноваційних технологій.

В матеріалах детально висвітлено загальні підходи до стратегічної модернізації теплоенергетики України, основні механізми її реалізації та описано інноваційні внутрішні та міжнародні механізми інвестування сфери теплозабезпечення. Окрім цього, концептуально відображено стан та перспективи розвитку найбільш динамічно зростаючої на сьогоднішній час області, а саме сфери відновлюваної енергетики; розглянуто сучасний стан енергетичного законодавства України, наведено його успішні підходи до підвищення енергоефективності енергетики та перспективи прийняття сучасної законодавчої бази, що кореспондується із законодавством ЄС; відображено сучасний стан розробки та прийняття нової енергетичної стратегії України, особливо в частині сфери теплозабезпечення, та описано основні законотворчі та нормативно-технічні документа, що потребують негайної розробки та втілення в енергетику України. В аспекті врахування економічних реалій України окремий блок присвячено стратегічному економічному прогнозуванню розвитку теплоенергетики на основі використання сучасних економіко-енергетичних моделей, в т.ч. із залученням інноваційних підходів економічної фізики, а також висвітлено загальні підходи до врахування при стратегічному енергетичному плануванні можливих ризиків, загроз та невизначеностей.

Концепт змісту матеріалів полягає в тому, що на сьогодні в сфері теплоенергетики України, зокрема в галузі теплозабезпечення населених пунктів, найбільш різко виділяються блоки із шести невирішених проблемних завдань, що наведені в таблиці. Як видно із табл., наразі доля впливу організаційних, економічних, інформаційних та освітніх завдань на досягнення успішного стану теплоенергетики співрозмірна (і навіть дещо більша) з важністю вирішення суто технічних та технологічних проблем. А тому ретельне дослідження ефективних

управлінських рішень, організаційних та економічних підходів до розвитку теплоенергетики є надзвичайно актуальним.

	Проблемні питання теплоенергетики	Умовна доля їх впливу на успішний результат
1	Стратегія розвитку теплоенергетики України. Вдосконалення законодавчо-правової та нормативно-технічної бази.	0,25
2	Вдосконалення цінової і тарифної політики. Створення сприятливого інноваційного та інвестиційного середовища. Фінансово-економічна політика на шляху до ринкових відносин.	0,15
3	Вдосконалення системи управління комунальною теплоенергетикою.	0,10
4	Інноваційна технічна та технологічна політика. Розвиток паливної бази.	0,40
5	Підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації кадрів в сфері комунальної теплоенергетики.	0,05
6	Пропаганда в суспільстві енергоекономного стилю життя.	0,05

Саме тому в роботі розглянуто проблеми переважно сфери теплопостачання, проблеми загальної енергетики стосовно теплозабезпечення, а окремий підрозділ (симбіоз енергетики і фізичної економіки) має загальнодисциплінарний характер, є оригінальною частиною з дискусійно-полемічним баченням такого роду досліджень. Достатньо органічними та архиактуальними є матеріали з підвищення енергоефективності будівель, в т.ч. шляхом термомодернізації. Також велика увага приділена використанню відновлюваних енергоресурсів з врахуванням вимог сталого розвитку країни.

Основний зміст матеріалів полягає в наступному:

- детально висвітлено загальні підходи до стратегічної модернізації теплоенергетики України, основні механізми її реалізації та описано інноваційні внутрішні та міжнародні механізми інвестування сфери теплозабезпечення.
- відображено стан та перспективи розвитку найбільш динамічно зростаючої на сьогоднішній час області, а саме сфери відновлюваної енергетики.
- описано сучасний стан енергетичного законодавства України, наведено його успішні підходи до підвищення енергоефективності енергетики та перспективи прийняття сучасної законодавчої бази, що кореспондується із законодавством ЄС.
- відображено сучасний стан розробки та прийняття нової енергетичної стратегії України, особливо в частині сфери теплозабезпечення, та описано основні законотворчі і нормативно-технічні документа, що потребують негайної розробки та втілення в енергетику України.
- викладено підходи до стратегічного, економічного прогнозування, розвитку теплоенергетики на основі використання сучасних економіко-енергетичних моделей, в т.ч. із залученням інноваційних підходів економічної фізики, зокрема методів тимчасової економічної рівноваги.
- описано загальні підходи до врахування при поточному та стратегічному енергетичному плануванні можливих ризиків, загроз та невизначеностей.

Представлені результати досліджень відображають комплексний підхід до розробки реалістичних стратегій і планів розвитку теплоенергетики України (переважно сфери теплозабезпечення) з акцентом на розробку і вдосконалення організаційно-економічних механізмів модернізації цієї галузі. Представлені науково-обґрунтовані пропозиції вдосконалення управління в сфері теплоенергетики наразі ще не використанні в повній мірі, їх реалізація, на переважну думку авторів статей збірника, дозволила б підвищити показники енергоефективності, економічності та екологічності систем теплозабезпечення з врахуванням сучасних вимог сталого розвитку.